

GÜNEYBATI KAFKAS HÜKÜMETİ TERCÜMANI AHMED (ROBENSON)

Yrd.Doç.Dr. Serpil SÜRMEİ*

Mondros Mütarekesi görüşmelerinden önce Türk hükümeti Brest Litovsk Antlaşması haricinde Türk ordusunun Kafkasya'da ele geçirdiği araziye tahliye etmeye karar vermişti. Bu tahliyenin bir an önce başlaması için gereken emir 21 Ekim 1918 tarihinde 9.Ordu'ya gönderilmiş, buna göre İran'ın ve Brest Litovsk Antlaşması'yla Türkiye'ye ilhak edilmemiş bütün arazinin boşaltılması¹ emredilmişti.

9.Ordu Kumandanlığı verilen emir üzerine tahliye hazırlıklarına başlarken ortaya çıkan en önemli sorun, tahliye edilen bölgelere Türk askeri girmeden önce Ermeni ve Gürcü taarruzlarına maruz kalan ve bu yüzden büyük zulüm gören ahalinin durumunun ne olacağı idi. Bu bölgelerdeki Türk-İslam ahali, Türk askerinin çekilmesini tekrar aynı zulme uğrayacakları endişesiyle korkuyla karşılamış, fakat 9.Ordu Kumandanı Yakup Şevki Paşa'nın telkin ve teşvikleriyle millî teşkilatlanmalara verilen destek rahatlamalarına ve hızlı teşkilatlanmalarına yardımcı olmuştu. Böylece ilk olarak 29 Ekim 1918'de Ahıska'da bir geçici hükümet kurulmuştu.

Türk ordusunun Kafkasya'yı tahliye etmekle uğraştığı sırada bu defa 11 Kasım 1918'de İngilizlerin Elviye-i Selâse'yi de tahliye talebinde bulunması, buradaki Türk-İslam ahalinin de teşkilatlanmaya gitmesi gereğini ortaya koymuştu.

Aslında Elviye-i Selâse'de millî teşkilatlanma gerçeği Mondros Mütarekesi'nin bu üç sancağı ilgilendiren hükmüyle zaten ortaya çıkmış durumdaydı. Bu değerlendirme iyi yapılmış, 3 Kasım'da Aras Türk Hükümeti, 5 Kasım'da Kars Millî İslâm Şurası kurulmuştu.

Ordu çekilirken millî teşkilatlara silah ve cephane yardımı yapmış yine ordudan ayrılan ve bu teşkilatlarda gönüllü olarak hizmet etmek isteyen er, erbaş ve subaylarla teşkilatların askeri açığı kapatılmaya çalışılmıştı. Bu çalışmalar sürerken, İngilizler 24 Aralık'ta Batum'u işgal etmişlerdi.

26 Aralık'ta İngiliz birlikleriyle Kars'a gelen İngiliz İstihbarat Sorumlusu William Henry Beach, Kars Millî Şura hükümetini tanıdığını bildirmişti.

---

* Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi Kafkas Cephesi 3.Ordu Harcâtı, C.II, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1993, s.622-623; Tevfik BİYİKLİOĞLU, Osmanlı ve Türk Doğu Hudut Politikası, İstanbul Harb Akademileri Basımevi, 1958, s.21.

Bu sırada görev bölgesi Ahıska olan 3.Fırka'nın burayı tahliye etmesinden sonra Ardahan'a çekilmesiyle 3.Fırka Kumandanı Halid Bey, Ahıska ve Ahılkelek'te olduğu gibi Ardahan ve çevresindeki Türk-İslam ahalinin de teşkilatlanması için büyük çaba göstermiş, 3-5 Ocak 1919 tarihleri arasında I. Ardahan, 7-9 Ocak 1919 tarihleri arasında da II. Ardahan Kongresi'ni toplamıştı.

II. Ardahan Kongresi'nin toplandığı ilk gün ise, Kars istasyonunda 9. Ordu Kumandanı Yakup Şevki Paşa ile İngiliz Kumandanı Forestier Walker arasında üç sancağın boşaltılması işi görüşülmüş, Walker, Yakup Şevki Paşa'dan 25 Ocak 1919 tarihine kadar üç sancağın tahliyesini istemişti. İngilizler Elviye-i Selâse'nin tahliyesi içinde ivedilik gösterirken, II. Ardahan Kongresi de Kars Milli Şura Hükümeti'ne bağlı bütün şuralardan katılacak temsilcilerle "Cenubigarbî Kafkas Hükümeti Muvakata-i Milliyesi" adıyla tek bir elden yönetilecek milli bir hükümet kurulması kararı almış ve bu amaçla Kars'ta toplanacak yeni bir kongrenin hazırlıklarına girişmişti.

3 gün süren II. Ardahan Kongresi sonunda, kongreye katılan temsilciler Türk'ün ölüm fermanı olan Mondros Mütarekesi'nin silahların terki ve kayıtsız şartsız teslim olma hükümlerini içeren maddelerini tanımayacaklarına dair and içip mücadele etme kararı almışlardı.

Bu sırada 200 kişilik bir İngiliz müfrezesi, İngiliz Askeri Valisi Errington Temperley, 50-60 kişilik bir Ermeni hükümet heyeti ile General Henry Beach, 13 Ocak 1919'da Kars'a gelmişti. İngilizlerin Kars'a gelecekleri 2 gün önce duyulduğundan Milli Şura Hükümeti civardaki kaza ve köylere haber vererek, 2000 kadar kişinin Kars'ta toplanmasını sağlamış bir de gelecekleri gece onlara sunmak üzere 5 maddelik bir nota hazırlamışlardı².

Bu notayı Milli Şura üyelerinden Piroğlu Fahreddin Bey, Cihangiroğlu Hasan Han Bey, eşraftan Karaçantalı Hacıoğlu Ahmed Bey ile Tercüman Ahmed (Robenson)'un sunmasına karar verilmişti.

Tercüman Ahmed (Robenson) 200 yıldan beri İstanbul'a yerleşmiş ve İslâmiyeti kabul etmiş İngiliz "Robenson" ailesine mensuptu³. I.Dünya Savaşı'nda orduya katılmış , 9.Ordu Avcı Alayı'nda ihtiyat mülazım-ı saniliği rütbesiyle hizmet etmiş⁴, Mütarekede Elviye-i Selâse'nin boşaltılması sırasında terhis olmuş ancak terhisten sonra İstanbul'a dönmeyerek Kars'ta kalmıştı.

Fahreddin Bey "Şevki Paşa ayrılıp gittiği zaman Ahmed (Robenson) adındaki yedek subay olan ve İngilizce'yi çok iyi bilen mütercimini bize bırakmıştı"⁵ demektedir.

² Fahrettin ERDOĞAN, Türk Elllerinde Hatıralarım, İstanbul, 1954, s.177; Ahmet Ender GÖKDEMİR, Cenûb-i Garbî Kafkas Hükümeti, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1998, s.87.

³ M.Fahrettin KIRZIOĞLU, "Cihangiroğlu İbrahim Aydın (1874-1948)'daki Milli Mücadele'de Kars ve Atatürk ile İlgili Belgeler", Bellekten, XI/VIII (189/190), T.T.K.B., Ankara, 1985, s.139.

⁴ ATASE Arşivi, K.184, D.19, F.273.

⁵ ERDOĞAN, Türk Elllerinde Hatıralarım, s.177.

Ahmed (Robenson) Kars Milli İslâm Şurası'nın İngilizce mütercimi olarak 100 lira aylıkla hizmete alınmış⁶ Güneybatı Kafkas Hükümeti kurulduktan sonra da bu hizmete devam etmişti.

13 Ocak'ta İngilizleri ve Ermenileri taşıyan trenin Kars'a gelmesiyle Kars Milli Şura üyeleri, General Beach'i ziyaret talebini Ahmed (Robenson) vasıtasıyla iletmış sadece bir kişi ve tercümanın kabul edileceğinin bildirilmesi üzerine Fahreddin Bey ile Ahmed (Robenson) generalin bulunduğu kompartımana girmiş İngilizce hazırlanan notayı Fahreddin Bey sunmuştu⁷.

İngilizler Elviye-i Selâse'de idarî teşkilatı kurmak amacıyla Kars'a getirdikleri 10 vagon kadar Ermeni'yi halkın galeyanı ve büyük tepkisi üzerine şhre yerleştürmeye cesaret edmemiş, Kars Milli Şura Hükümeti'yle bir süre görüşmeler kesilmişti.

3 gün sonra Yüzbaşı Prissol aracılığıyla General Beach tekrar görüşme talebinde bulunmuş, aynı heyet Tercüman Ahmed (Robenson) ile birlikte General Beach için hazırlanan binaya gitmişti.

Görüşmede bulunmak üzere yine bir kişi isteyen Beach'e genç bir Ermeni subayının ortaya çıkarak tercüman olmak istemesi Fahreddin Bey'i kızdırmış, Ermeni subayını yakasından tutarak itmiş ve Ahmed (Robenson)'u çağırılmıştı. Generalin bu hareketten sinirlenmesi ve Ahmed (Robenson)'a "Bu adam ne yapıyor" diye sorması üzerine Ahmed (Robenson) generalin sözlerini Fahreddin Bey'e tercüme etmiş, Fahreddin Bey de "Ermeniler bizim kanımızı dökmüştür. Bizim sözüümüzü generale doğru olarak söylemez. Onlara katıyen itimadımız yoktur" şeklinde konuşması generali kızdırmış, "...Burası Ermenilere aittir. General Karganof size vali olarak gelmiştir, emrini kabul ederek Karganof'un idaresinde siz Müslümanlar da çalışabilirsiniz" demesi ve ayağa kalkarak gitmek istemesi üzerine, Fahreddin Bey gitmemesini kendisinin de birkaç söz söylemek istediğini belirtmişti. Fahreddin Bey'in bu isteği karşısında General Beach beş dakika kendisini dinleyebileceğini söylemiş, Fahreddin Bey de "... Burası Türk illeridir. Arpaçay'dan bu tarafa bir tek Ermeni bırakmayacağız" demesi ve sözlerin içeriğindeki bu keskin karar üzerine general sinirlenip gitmişti.

General Beach, bu görüşmeden bir gün sonra Kars Milli Şurası'ndan tekrar bir heyetle görüşme talebinde bulunmuş, bunu Fahreddin Bey'in gelmemesi şartına bağlamıştı. Bunun üzerine Fahreddin Bey'in yerine Kağızmanlı Ali Rıza Bey, Hacıoğlu Ahmed, Vali Mehmed, Iıasan Han Beylerle Tercüman Ahmed (Robenson) heyete dahil olarak generalle görüşmüş, görüşme sırasında daha yumuşak bir konuşma biçimini seçen, General Beach'in, "Karganof'u bir tek vali olarak kabul ediniz. Sizin hükümetiniz de başına toplansın, çalışsınlar" sözlerine Ali Rıza Bey "General Ermenilerde bu bir gelenek olmuştur. Üç Ermeni bir şhurde olsalar o şhri ve havalisini Ermenistan olarak ilân ederler. Karganof vagonları buradaki tanıdıklarına gönderdiği haberde, inat etmeyiniz, burası Ermenistan'dır. İngilizler istediklerini yaparlar, kabul etmezseniz çok zarar

⁶ KIRZIOĞLU, "Cihangiroğlu İbrahim Aydın...", Belleten, XI.VIII (189-190), s.138-139.

⁷ ERDOĞAN, Türk Elllerinde Hatıralarım, s.179.

görürsünüz” sözleriyle karşılık vermesi generali şaşırtmış, bu sözlerin heyet tarafından tasdiki üzerine sınırlanan, General Beach, Albay Temperley’in emri altında hükümetin çalışmasını isteyerek Ermenileri olduğu gibi tekrar Gümrü’ye götürmüştü⁸.

Ancak İngilizler Kars’a Ermenileri yerleştirmek ve Ermeni idaresini kurmak düşüncesinden vazgeçmemişler, Albay Temperley’i Ermeni sorununu halletmek üzere Kars’ta bırakmışlardı.

Bu sırada III.Kars Kongresi toplanarak Güneybatı Kafkas Hükümeti adı altında milli bir teşkilat meydana getirilmişti (17/18 Ocak 1919).

Vali Temperley, bu gelişmeleri yakından takip etmiş, yeni kurulan hükümeti İngiliz devleti adına tanıdığına ve kabinede yer alan nazırların isimlerini gösteren bir listenin hazırlanarak gönderilmesine dair bir yazıyı, hükümetle İngilizler arasında irtibat zabıtlığı yapacak olan Yüzbaşı Prissol aracılığıyla göndermiş⁹ Albay Temperley’in bu talebi yerine getirilmişti.

Temperley, yeni hükümetle temasını geliştirmiş ve Ermenileri Kars’a yerleştirme konusunu her defasında dile getirmiş ama bu yeni hükümetten de hiçbir taviz koparamamıştı.

Temperley’in girişimlerinin başarısızlığı buraya yeni bir vali atanması gerçeğini ortaya koymuş, İngilizler General V.Asser’i Kars’a yeni vali olarak nasetmişti.

General Asser Kars’a gelir gelmez, hükümete bir tezkere yazmış, Cumhurreisi ve nazırların beraberce yanına gelmelerini istemiş, bunun üzerine İbrahim Bey nazırlar ve Tercüman Ahmed (Robenson) birlikte generalin bulunduğu müstahkem mevkiye gitmişlerdi.

General Asser Kars’a gelirken, hükümet trende Ermeni bulunmaması, varsa bunların Kars’a sokulmaması emrini Kızılçakçak’ta^{*} bulunan Hudut Muhafız Kumandanı Talınlı Hüseyin Han’a (Çokağa) iletmiş, bunun üzerine treni durduran Hüseyin Han, aramada iki Ermeni mühendisi görünce, bunları derhal tutarak aşağı indirmiş, generalin bütün hiddetine rağmen “Hükümetimin müsaadesi yoktur” diyerek bu konuda kesin karar ve tavır ortaya koymuştu.

Meydana gelen bu olay üzerine General Asser nezdine gelen hükümet heyetine kızgınlıkla, Arpaçay’dan sınırı geçmelerini kimin emrettiğini sormuş, İbrahim Bey de, Wilson prensiplerine göre halkın % 90’ı Türk olan Elviye-i Selâse’de hükümetlerini kurdukları ve sınırlarını bekledikleri cevabını vermesi generali daha da hiddetlendirmiş, Kızılçakçak’a bir haydut koyduklarını, kendisinden emir almadan tabancasını çekerek zavallı Ermenileri yakasından yakalayıp aşağıya indirdiğini, bunun haydutluk olduğunu haykırmıştı.

⁸ ERDOĞAN, Türk Elllerinde Hatıralarım, s.180-181.

⁹ ERDOĞAN, Türk Elllerinde Hatıralarım, s.181.

* Kızılçakçak: Kars ilinde T.C.- Ermenistan sınırı yakınında Arpaçay güneydoğu ilerisinde bucak merkezi Akyaka’nın eski adı.

Generalin bu ifade biçimi İbrahim Bey'in de hiddetlenmesine sebep olmuş, Ahmed (Robenson)'a dönerek "Bu adama söyle terbiyesizce bağırıp çağırıyor, burası Hindistan değil, Kafkasya'dır, bağırarak kimi korkutmak istiyor" sözlerini tercüme etmesini istemişti. Ahmed (Robenson), İbrahim Bey'in bu isteğine "Ben bunu söyleyemem" şeklinde itiraz edince, İbrahim Bey emrederek "Mutlaka söyleyeceksin" demiş, General Asser bu karşılıklı diyalog karşısında Ahmed (Robenson)'a "Ne diyor" diye sorunca o da İbrahim Bey'in sözlerini harfiyen tercüme etmek zorunda kalmıştı.

Bu sözlerin tercümesinden sonra general hiddetini kaybetmiş, bir süre sustuktan sonra konuyu yine Ermenilere getirmiş, onların hastalıktan ve açlıktan öldüğünü, Türklerden kendilerine 18 milyon kilo kadar ganimet buğday kaldığını, bunları vagonlarla Gümrü'ye götüreceğini söylemesi üzerine, Fahraddin Bey söz almış, Türk ordusunun Elviye-i Selâse'ye geldiğinde tek bir kilo buğday getirmediğini, Şevki Paşa'nın halkın ekinlerinin yeşilken tespitini yaptırdığını, elde edilen buğdayların yarısını Kars'a ambar ettirdiğini ve sahiplerine dağıtılmasını emrettiğini belirterek, burada ne tek bir tane buğdayın ganimet olduğunu, ne de dışarıya gönderilecek bir avuç buğdaylarının bulunduğunu söylemiş ve sözlerinin aynen tercüme edilmesini Ahmed (Robenson)'dan istemişti¹⁰.

General Asser'in Güneybatı Kafkas Hükümeti nezdinde Ermeniler konusunda sürdürdüğü bütün çabaları sonuçsuz kalmıştı.

Bu sırada Kafkasya'daki İngiliz Kuvvetlerinin Genel Kumandanı W.M.Thomson, Güneybatı Kafkas Hükümeti temsilcileriyle Ermeni sorununu halletmek üzere Kars'a gelmeye karar vermiş ve görüşme talebini hükümete iletmışti. General Thomson'un istasyona geldiğinin öğrenilmesi üzerine hükümet heyeti generali vagonunda ziyaret etmiş heyetin takdim işini Tercüman Ahmed (Robenson) yapmıştı.

Görüşme sırasında hükümet heyeti İngilizlerin Ermeniler konusundaki taleplerini aynı kararlılıkla geri çevirmiş, bu konuda taviz vermeyen görüşlerini muhafaza ettiklerini General Thomson'a da göstermişlerdi.

Temperley'den sonra Asser'in de Ermeni sorununu halletmekteki başarısızlığı Thomson'u Kars'a yeni bir vali tayin etme durumunda bırakmış ve Yarbay Preston'u Asser'in yerine atamıştı.

Ermenileri Arpaçay'dan Kars'a geçirme ve onları açlıktan kurtarma operasyonuna ısrar ve sebatla karşı koyan Güneybatı Kafkas Hükümeti'nin bu tutumuna daha fazla tahammül edemeyen İngilizler bu işi bitirmek üzere harekete geçmiş ve Güneybatı Kafkas Hükümeti'ni dağıtma planı çerçevesinde yeni takviye kuvvetlerle Erivan'daki 82. Piyade Tümen Kumandanı General Keith Maitland Davie'yi Kars'a göndermişlerdi.

General Davie 12 Nisan 1919'da Hükümet Tercümanı Ahmed (Robenson)'a gönderdiği resmî bir yazıyla meclisi ziyaret edeceğini bildirmişti.

¹⁰ FERDOĞAN, 'Türk Elllerinde: Hatıralarım, s.188-189.

Ziyaret gerekleştüğünde Vali Preston'la cephede olduğu için tanışmayan Hükümet Başkanı Cihangiroğlu İbrahim Bey'i Tercüman Ahmed (Robenson) tanıştırmıştı¹¹.

13 Nisan'da meclisi dağıtmayı başaran İngilizler, hükümet üyelerini tutuklamış daha sonra da Malta'ya sürgüne göndermişlerdi.

Önce 6 Türk, 1 Rum 1 Rus (Malakan)'dan oluşan 8 kişilik bir halk idare heyeti kuran İngilizler, sürekli İngiliz üniforması altında Ermenileri Kars'a taşımışlar, nihayet General Osebyans ve General Karganof'un da getirilmesiyle Kars'ın idaresini 30 Nisan'da bunlara devretmeyi başarmışlardı.

Yukarıda da görüldüğü üzere, bölgenin hassasiyetine cevap verebilecek özellikte ve buna özgü örnek bir millî teşkilatlanma ve kurtuluş mücadelesi gösteren Kars'ın bu dönemdeki tarihinde İngiliz asıllı Ahmed (Robenson)'un üstlendiği rol de örnek olabilecek özelliktedir. Ancak bu, sahip olduğu topraklar üzerinde onur mücadelesi veren bir bölge halkının, güven, sadakat ve liyakat anlayışına karşılık olarak gösterilen ustaca gizlenmiş bir riyakârlık örneğidir.

Daha önce de bahsedildiği üzere , İngilizler Kars'a geldikten sonra Kars İslâm Şurası'nı muhatap mercii olarak bulmuşlar ve bu teşkilatı tanımışlardı. Gerek İslâm Şurası gerekse Güneybatı Kafkas Hükümeti kurulduktan sonra teşkilat üyeleri İngilizlerle tanışma, yazışma ve sözlü diyalogu Ahmed (Robenson) vasıtasıyla yürütmüşlerdi.

Güneybatı Kafkas Hükümeti'nin İngilizler tarafından yıkılmasından sonra hükümet tercümanı Ahmed (Robenson)'un Kars'ı terketmediği bu defa İngilizlerle birlikte hareket ettiği anlaşılmaktadır.

30 Temmuz 1919'da Ahmed (Robenson), Güneybatı Kafkas Hükümeti ile Kars'taki İngiliz Kumandanlığı arasında irtibat zabıtlığı yapmış olan Yüzbaşı Prissol'le beraber Oltu'ya geldiğini görmektediriz.

Yüzbaşı Prissol, Oltu Şura Hükümeti'ne, İngiltere adına hükümetlerini tanıdığına ve buraların Ermenilere verildiğine dair bir notayla Ermenilere yiyecek verilmesi isteklerini iletmış¹² ve burada Şura ile temaslarını Tercüman Ahmed (Robenson) vasıtasıyla gerçekleştirmişti.

Ahmed (Robenson)'un İngilizlere tercümanlık yaptığı yukarıdaki örnekten de anlaşılmaktadır. Ancak ondan şüphelenilmesi Kars'taki adresine Bandırma istikametinden gelen bir mektupla ortaya çıkmış, 15.Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'nın yaptırdığı tahkikat sonucunda Ahmed (Robenson)'un İngilizlere tercümanlık ile, onlar hesabına casusluk yaptığı, hükümet aleyhinde beyanat ve neşriyatta bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Ahmed (Robenson)'a ailesinden gönderilen mektuplar, Türk subayları vasıtasıyla ele geçirilmiş, mektuplarda Osmanlı topraklarının taksim edileceği, İstanbul'un milletlerarası bir şekilde gireceği haberlerinin yazılı olduğu görülmüştür.

¹¹ GÖKDEMİR, Cenüb-i Garbî Kafkas Hükümeti, s.156.

¹² Yasin HAŞIMOğLU, Hayat ve Hatıralarından 19 Nisan 1972, Daktilo Metin, s.8-9; Sami ÖNAL, Milli Mücadele'de Oltu, Ankara, 1968, s.54.

Kâzım Karabekir Paşa, Ahmed (Robenson)'un bu tarzdaki haberleri bölgede yayarak halkın maneviyatını sarsmak amacını takip ettiğini, ailesinin de casus olmasından kuvvetle şüphelenildiğini, belirtilen adreslerde bu aile hakkında gerçeken araştırmanın yapılmasını istediğinc dair bir şifre telgrafı 24 Ağustos 1919'da Harbiye Nezareti'ne göndermiştir¹³.

Kâzım Karabekir Paşa, bu durumu "Ne ibret alınacak vak'alar! İslâm olup içimize karışanlar, yüzümüze gülercek menfaatler gösteren insanlar, ne uzun müddetler, zavallı Türk milletine neler yapmışlar, kümbilir?..."¹⁴ diye yorumlamıştır.

Daha önce de bahsedildiği üzere, Fahreddin Bey General Beach görüşmesinde bir Ermeni subayının tercümanlık için ortaya çıktığı sırada Fahreddin Bey'in sinirlenip Ermeni subayını yakasından tutup itmesi ve Ahmed (Robenson)'u çağırması, bunu neden yaptığını tercümana soran generale de, Ermenilerin kanlarını döktüğünü, sözlerini doğru olarak söylemeyeceklerini ve onlara kesinlikle güvenleri olmadığını Ahmed (Robenson)'a tercüme ettirmesi Kâzım Karabekir Paşa'nın yorumundaki isabeti ve haklılığı çok iyi göstermektedir.

Tarihimiz Ahmed (Robenson) gibi insanlara gösterilen inanç, güven ve iyi niyet örnekleriyle doludur ve Ahmed (Robenson) örneği, bu millete reva görülen menfi karşılıklıta sadece adı belli şahıslardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

¹³ ATASE A, K.184, D.19, F.273.

¹⁴ Kâzım KARABEKİR, İstiklâl Harbimiz, Genişletilmiş Yeni Baskı, Merk Yayıncılık, A.Ş., İstanbul, 1988, s.300.

ABSTRACT

Before the negotiations on Mondros Armistice apart from Brest Litovsk Agreement Turkish Army had decided to evacuate the lands gain in Caucas, but in 11 th November 1918 the British had demanded that Sanjaks (Kars, Ardahan, Batum) should be evacuated.

Before Turkish army came in the regions which would be evacuated, there had existed a protection requirement of Turkish-Islamic people suffering from Armenian and Georgian oppression, so, with the courage and suggestions of Yakup Şevki Pasha, the commander of 9 th Army, people living in the region had started to organize rapidly.

While the Army was retreating, it contributed to the national organizations some materials such as, weapons and arsenal; and the army had found, volunteer soldiers, petty soldiers and officers who wanted to help to these organizations and left the army, for these organizations.

English rooted-Ahmed Robenson was one of these soldiers staying for contribution to these organizations. He served as supplementary officer in the Hunter Troop of 9 th Army. And after he graduated from the military service, he settled in Kars and continued to serve as English translator in a national organization named "Islamic Sura" with 100 TL. salary.

After both Kars Islamic Sura and South-West Caucas Government were established, the members of the organization made their conversation, meeting and corresponding to the British by means of Ahmed.

After South-West Caucas Government opposing concantly to the idea of leaving the management to the Armenians and settlement of Armenian in Kars was a bolished by the British in 13 rd April 1919, it was found out that Government translator, Ahmed Robenson didn't leave the city.

It was later understood that Ahmed Robenson acted as a spy in favour of the British while translating, and he did investigation about Kazım Karabekir Pasha, the Commender of 15 th Corp.

KEY WORDS:

South-West Caucas Government

Ahmed (Robenson)

Armenians

The British

Kars